

POSTANOWIENIE

Dnia 24 września 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Wiesław Koziielewicz

Protokolant Łukasz Kaczmarek

na rozprawie w sprawie z powództwa X. Y. – sędziego Sądu Najwyższego przeciwko Skarbowi Państwa – Sądowi Najwyższemu o zapłatę kwoty 41187 złotych i 51 groszy

postanowił:

I. na podstawie art. 193 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 ze zm.) oraz art. 33 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (tekst jednolity Dz. U. z 2019 r., poz. 2393) przedstawić Trybunałowi Konstytucyjnemu następujące pytanie prawne:

„Czy art. 27a §1 pkt 3 i art. 27a §4 pkt 3 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jednolity Dz. U. z 23 kwietnia 2024 r., poz. 622) jest zgodny z art. 2, art. 32 ust. 1, art. 176 ust. 1 i art. 177 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej?”

II. odroczyć sporządzenie pisemnego uzasadnienia postanowienia do dnia 8 października 2024 r.

III. na podstawie art. 177 §1 pkt 3¹ k.p.c. zawiesić postępowanie w niniejszej sprawie przed Sądem Najwyższym.

[M. T.]

UZASADNIENIE

W dniu 29 grudnia 2023 r. powód X. Y. – sędzia Sądu Najwyższego, złożył w Sądzie Najwyższym Izba Odpowiedzialności Zawodowej, pozew o zapłatę, w

którym wniósł o zasądzenie od pozwanego – Sądu Najwyższego na rzecz powoda kwoty 41.187,51 zł brutto z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od kwot:

- 1) 918,05 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od tej kwoty od dnia 1 lutego 2021 r. do dnia zapłaty (za styczeń 2021 r.),
- 2) 918,05 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od tej kwoty od dnia 1 marca 2021 r. do dnia zapłaty (za luty 2021 r.),
- 3) 918,05 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od tej kwoty od dnia 1 kwietnia 2021 r. do dnia zapłaty (za marzec 2021 r.),
- 4) 918,05 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od tej kwoty od dnia 1 maja 2021 r. do dnia zapłaty (za kwiecień 2021 r.),
- 5) 918,05 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od tej kwoty od dnia 1 czerwca 2021 r. do dnia zapłaty (za maj 2021 r.),
- 6) 918,05 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od tej kwoty od dnia 1 lipca 2021 r. do dnia zapłaty (za czerwiec 2021 r.),
- 7) 918,05 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od tej kwoty od dnia 1 sierpnia 2021 r. do dnia zapłaty (za lipiec 2021 r.),
- 8) 918,05 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od tej kwoty od dnia 1 września 2021 t. do dnia zapłaty (za sierpień 2021 r.),
- 9) 918,05 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od tej kwoty od dnia 1 października 2021 r. do dnia zapłaty (za wrzesień 2021 r.),
- 10) 918,05 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od tej kwoty od dnia 1 listopada 2021 r. do dnia zapłaty (za październik 2021 r.),
- 11) 918,05 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od tej kwoty od dnia 1 grudnia 2021 r. do dnia zapłaty (za listopad 2021 r.),
- 12) 918,05 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od tej kwoty od dnia 1 stycznia 2022 r. do dnia zapłaty (za grudzień 2021 r.),
- 13) 2.250,22 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od tej kwoty od dnia 1 lutego 2022 r. do dnia zapłaty (za styczeń 2022 r.),

- 14) 2.250,22 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od tej kwoty od dnia 1 marca 2022 r. do dnia zapłaty (za luty 2022 r.),
- 15) 918,05 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od tej kwoty od dnia 1 kwietnia 2022 r. do dnia zapłaty (z tytułu „trzynastki” za 2021 r.),
- 16) 2.250,22 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od tej kwoty od dnia 1 kwietnia 2022 r. do dnia zapłaty (za marzec 2022 r.),
- 17) 2.250,22 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od tej kwoty od dnia 1 maja 2022 r. do dnia zapłaty (za kwiecień 2022 r.),
- 18) 2.250,22 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od tej kwoty od dnia 1 czerwca 2022 r. do dnia zapłaty (za maj 2022 r.),
- 19) 2.250,22 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od tej kwoty od dnia 1 lipca 2022 r. do dnia zapłaty (za czerwiec 2022 r.),
- 20) 2.250,22 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od tej kwoty od dnia 1 sierpnia 2022 r. do dnia zapłaty (za lipiec 2022 r.),
- 21) 2.250,22 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od tej kwoty od dnia 1 września 2022 r. do dnia zapłaty (za sierpień 2022 r.),
- 22) 2.250,22 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od tej kwoty od dnia 1 października 2022 r. do dnia zapłaty (za wrzesień 2022 r.),
- 23) 2.250,22 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od tej kwoty od dnia 1 listopada 2022 r. do dnia zapłaty (za październik 2022 r.),
- 24) 2.250,22 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od tej kwoty od dnia 1 grudnia 2022 r. do dnia zapłaty (za listopad 2022 r.),
- 25) 2.250,22 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od tej kwoty od dnia 1 stycznia 2023 r. do dnia zapłaty (za grudzień 2022 r.),
- 26) odsetek ustawowych za opóźnienie liczonych od kwoty 3.527,84 zł od dnia 1 lutego 2023 r. do dnia zapłaty (za styczeń 2023 r.),
- 27) odsetek ustawowych za opóźnienie liczonych od kwoty 3.527,84 zł od dnia 1 marca 2023 r. do dnia zapłaty (za luty 2023 r.),

28) 2.250,22 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od tej kwoty od dnia 1 kwietnia 2023 r. do dnia zapłaty (z tytułu „trzynastki” za 2022 r.),

29) odsetek ustawowych za opóźnienie liczonych od kwoty 3.527,84 zł od dnia 1 kwietnia 2023 r. do dnia zapłaty (za marzec 2023 r.),

30) odsetek ustawowych za opóźnienie liczonych od kwoty 3.527,84 zł od dnia 1 maja 2023 r. do dnia zapłaty (za kwiecień 2023 r.),

31) odsetek ustawowych za opóźnienie liczonych od kwoty 3.527,84 zł od dnia 1 czerwca 2023 r. do dnia zapłaty (za maj 2023 r.),

32) odsetek ustawowych za opóźnienie liczonych od kwoty 3.527,84 zł od dnia 1 lipca 2023 r. do dnia zapłaty (za czerwiec 2023 r.),

33) odsetek ustawowych za opóźnienie liczonych od kwoty 3.527,84 zł od dnia 1 sierpnia 2023 r. do dnia zapłaty (za lipiec 2023 r.),

34) odsetek ustawowych za opóźnienie liczonych od kwoty 3.527,84 zł od dnia 1 września 2023 r. do dnia zapłaty (za sierpień 2023 r.),

35) odsetek ustawowych za opóźnienie liczonych od kwoty 3.527,84 zł od dnia 3 października 2023 r. do dnia zapłaty (za wrzesień 2023 r.),

36) odsetek ustawowych za opóźnienie liczonych od kwoty 3.527,84 zł od dnia 1 listopada 2023 r. do dnia zapłaty (za październik 2023 r.)

Ponadto powód X. Y. - sędzia Sądu Najwyższego wniósł o:

a) zasądzenie od pozwanego Sądu Najwyższego na rzecz powoda zwrotu kosztów procesu według norm przepisanych z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego, za czas od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, którym je zasądzono do dnia zapłaty;

b) wydanie wyroku na posiedzeniu niejawnym, a w przypadku wyznaczenia rozprawy przeprowadzenie rozprawy w trybie zdalnym;

c) wydanie wyroku zaocznego w przypadku spełnienia przesłanek przewidzianych w art. 339 k.p.c.;

d) nadanie wyrokowi rygoru natychmiastowej wykonalności.

Powód w pozwie zawarł wnioski dowodowe:

- o dopuszczenie i przeprowadzenie następujących dowodów:

□ z przesłuchania stron, z ograniczeniem do przesłuchania powoda, celem wykazania faktu:

(I) zmniejszenia wypłacanego powodowi wynagrodzenia i innych świadczeń wskutek ustalania podstawy jego wynagrodzenia zasadniczego i innych świadczeń w latach 2021-2023 w oparciu o przepisy ustaw o budżecie, zamiast w oparciu o art. 48 i 49 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym,

(II) świadczenia pracy w Sądzie Najwyższym w latach 2021-2023,

(III) zakresu obowiązków pełnionych w Sądzie Najwyższym,

(IV) stażu pracy.

- o zobowiązanie strony pozwanej do przedstawienia na piśmie, jaką wysokość wynagrodzenia brutto i tzw. „trzynastki” otrzymałby powód, gdyby pozwany Sąd Najwyższy, jako podstawę ustalenia tego wynagrodzenia, zamiast stawek wynikających z tzw. ustaw o budżecie z lat 2020-2022, zastosował stawki równe przeciętnemu wynagrodzeniu w drugim kwartale roku poprzedniego, ogłaszanego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „M.” przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego na podstawie art. 20 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, tj. kwotę 5.024,48 zł - przy ustalaniu wynagrodzenia i innych świadczeń powoda w 2021 r.; kwotę 5.504,52 - przy określaniu wynagrodzenia i innych świadczeń powoda w 2022 r. oraz kwotę 6.156,25 zł przy ustalaniu wysokości wynagrodzenia i innych świadczeń powoda w 2023 r.

- o zobowiązanie strony pozwanej do przedstawienia następujących odpisów dokumentów: odpisu wyciągu z postanowienia Prezydenta RP z dnia 10 października 2018 r. - na okoliczność powołania powoda do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego; pasków płacowych z okresu od stycznia 2021 r. do października 2023 r. - na okoliczność faktycznej wysokości świadczeń wypłacanych powodowi przez pracodawcę (k. 2 - 16).

W odpowiedzi na pozew, która wpłynęła w dniu 29 kwietnia 2024 r., pozwany Sąd Najwyższy reprezentowany przez radcę prawnego A. S. wniósł o:

1. oddalenie powództwa w całości;
2. zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, wg. norm przepisanych;
3. wyznaczenie i przeprowadzenie rozprawy;
4. skierowanie sprawy na rozprawę bez przeprowadzenia posiedzenia przygotowawczego, albowiem ze względu na charakter niniejszej sprawy postępowanie przygotowawcze nie przyczyni się do jej sprawniejszego rozpoznania.

W przypadku wyznaczenia posiedzenia przygotowawczego wniósł o wezwanie jedynie pełnomocnika pozwanego (art. 205⁴ § 1¹ k.p.c. w zw. z art. 205² § 3 k.p.c.);

- wobec faktu, że powód domaga się również zapłaty odsetek ustawowych za opóźnienie od kwot stanowiących „wyrównanie” jego wynagrodzenia za lata 2021-2022, jak również od kwot wypłaconego mu „wyrównania” jego wynagrodzenia za 2023 r., pozwany na wypadek uznania przez Sąd powództwa za zasadne, wniósł o niezasądzenie przez Sąd odsetek ustawowych.

- wobec treści art. 127 § 1 k.p.c., pozwany oświadczył, że przyznaje następujące fakty:

1. powód – X. Y. jest Sędzią Sądu Najwyższego;
2. pozwany w latach 2021-2023 ustalał wysokość wynagrodzenia należnego powodowi w oparciu o ustawy o budżetach na lata 2021, 2022 i 2023;
3. wyrokiem z dnia 8 listopada 2023 r., (sygn. akt K 1/12, OTK ZU nr 11/A/2012, poz. 134), Trybunał Konstytucyjny orzekł m.in., że art. 8 i 9 ustawy z dnia 1 grudnia 2022 r. o szczególnych rozwiązaniach służących realizacji ustawy budżetowej na rok 2023 są niezgodne z art. 178 ust. 2 Konstytucji RP.

Wobec treści art. 127 § 1 k.p.c., pozwany oświadczył, że przeczy następującym faktom:

1. że wobec wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 8 grudnia 2023 r., sygn. akt K 1/23 powodowi jest należne wyrównanie wynagrodzenia za lata 2021 i 2022;

2. wnioski płynące z uzasadnienia wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 8 grudnia 2023 r., sygn. akt K 1/23 można odnosić do ustaw o budżecie na lata 2021 i 2022;

3. istnieją podstawy do stwierdzenia niekonstytucyjności ustaw o budżecie na lata 2021-2022, w kontekście wynagrodzeń przyznanych sędziom Sądu Najwyższego, a w konsekwencji, że powodowi należne jest wyrównanie wynagrodzenia za lata 2021-2022;

4. Sąd Najwyższy Izba Odpowiedzialności Zawodowej posiadał ustawowe kompetencje do stwierdzenia niezgodności ustaw z Konstytucją RP;

5. powodowi należna jest wypłata jakichkolwiek odsetek;

6. aby doszło do niezasadnego obniżenia wynagrodzenia należnego powodowi w okresie od dnia 1 stycznia 2021 r. do dnia 31 grudnia 2022 r.

Wobec treści art. 127 § 1 k.p.c., pozwany podniósł następujące twierdzenia:

1. Trybunał Konstytucyjny w wydanym przez siebie wyroku, nie uznał, że przepisy ustaw o budżecie obowiązujące w latach 2021 i 2022 były niekonstytucyjne;

2. brak jest podstaw prawnych oraz określonego przepisami prawa trybu, w jakim Sąd Najwyższy Izba Odpowiedzialności Zawodowej mogłaby stwierdzić niezgodność przepisów ustaw o budżecie obowiązujących w latach 2021-2022 z Konstytucją RP;

3. brak jest uzasadnionych podstaw do wyrównania wynagrodzenia powoda za lata 2021-2022;

4. brak jest podstaw do zapłaty na rzecz powoda jakichkolwiek odsetek;

5. wynagrodzenie należne powodowi w latach 2021-2022 było ustalone zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, których zgodność z Konstytucją RP

nie została skutecznie zakwestionowana przez właściwy do tego organ, jakim jest Trybunał Konstytucyjny (k. 33 - 37v).

W trakcie rozprawy w niniejszej sprawie w dniu 24 września 2024 r., Sąd Najwyższy powziął wątpliwość co do zgodności przepisów art. 27a § 1 pkt 3 i art. 27a § 4 pkt 3 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, określających, że Izba Odpowiedzialności Zawodowej Sądu Najwyższego jest właściwa w pierwszej i w drugiej instancji do rozpoznawania spraw z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych sędziów Sądu Najwyższego z art 2, art. 32 ust. 1, art. 176 ust. 1 i art. 177 Konstytucji RP i dlatego działając na podstawie art. 193 Konstytucji RP oraz art. 33 ust. 3 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, postanowił przedstawić Trybunałowi Konstytucyjnemu pytanie prawne o treści jak w pkt I postanowienia.

Uzasadniając to pytanie prawne, Sąd Najwyższy, przede wszystkim podkreśla, że w polskim ustawodawstwie, które przewiduje, iż w sprawach o roszczenia ze stosunku służbowego sędziemu przysługuje droga sądowa, sądami właściwymi do rozpoznawania spraw z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych sędziów są sądy powszechne. Sądy powszechne są zatem właściwe do rozpoznawania spraw z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych: sędziów Trybunału Konstytucyjnego, sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego, sędziów wojewódzkich sądów administracyjnych, jak i asesorów w wojewódzkich sądach administracyjnych, sędziów sądów apelacyjnych, sędziów sądów okręgowych, sędziów sądów rejonowych, asesorów sądów powszechnych, sędziów wojskowych sądów okręgowych, sędziów wojskowych sądów garnizonowych oraz asesorów sądów garnizonowych, a do dnia 3 kwietnia 2018 r., to jest do dnia wejścia w życie ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. 2018 r, poz. 5), były również właściwe do rozpoznawania spraw z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych sędziów Sądu Najwyższego. Pomysł przekazania do właściwości Sądu Najwyższego spraw z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych sędziów Sądu Najwyższego pojawił się w druku sejmowym nr 1727 z dnia 12 lipca 2017 r., zawierającym poselski projekt ustawy o Sądzie Najwyższym. W projektowanym art. 5 § 1 pkt 2 wskazano, że do właściwości Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego należą sprawy z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń

społecznych dotyczące sędziów Sądu Najwyższego. Posłowie w uzasadnieniu tego projektu na temat powodów tego rozwiązania napisali jedynie, cyt. „Kluczowym rozwiązaniem, nie mającym swojego odpowiednika w obecnie obowiązującym stanie prawnym, jest utworzenie Izby Dyscyplinarnej, do której właściwości, stosownie do projektowanego art. 5 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym, należeć będzie rozpoznawanie spraw dyscyplinarnych sędziów Sądu Najwyższego, sędziów sądów powszechnych, sędziów sądów wojskowych, prokuratorów powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury, prokuratorów Instytutu Pamięci Narodowej, adwokatów, radców prawnych, notariuszy i komorników sądowych, a także spraw z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych dotyczących sędziów Sądu Najwyższego oraz spraw z zakresu przeniesienia sędziego Sądu Najwyższego w stan spoczynku”. Poselski projekt ustawy o Sądzie Najwyższym (druk nr 1727), który wpłynął do Sejmu 12 lipca 2017 r., tego samego dnia decyzją Marszałka Sejmu został skierowany do pierwszego czytania na posiedzeniu Sejmu, które odbyło się 18 lipca 2017 r. Na tym posiedzeniu przegłosowano wniosek o niezwłoczne przystąpienie do drugiego czytania (w głosowaniu 231 za, 213 przeciw, 2 wstrzymało się). W dniu 19 lipca 2017 r. odbyło się drugie czytanie na posiedzeniu Sejmu. Natomiast w dniu 20 lipca 2017 r. odbyło się trzecie czytanie na posiedzeniu Sejmu. Sprawozdawcą Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka był poseł S.P. Zgłoszono do projektu ustawy 975 poprawek, spośród których Komisja zarekomendowała przyjęcie 39 (por. druk nr 1769 – Sprawozdanie Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka z 20 lipca 2017 r. o poselskim projekcie ustawy o Sądzie Najwyższym). Na posiedzeniu zgłoszono wniosek o odrzucenie projektu ustawy. Wniosek ten nie uzyskał większości (194 za, 236 przeciw, 21 wstrzymało się). Za przyjęciem całości projektu ustawy wraz z przyjętymi poprawkami głosowało 235 posłów, 192 było przeciw, a 23 wstrzymało się od głosu. W dniu 20 lipca 2017 r. uchwaloną ustawę przekazano Marszałkowi Senatu. W dniu 22 lipca 2017 r. Senat nie wniósł poprawek do tej ustawy. Dnia 24 lipca 2017 r. ustawę przekazano do podpisu Prezydentowi RP. W dniu 31 lipca 2017 r. do Sejmu wpłynęło pismo Prezydenta RP powiadamiające Marszałka Sejmu M.K., iż Prezydent RP działając na podstawie art. 122 ust. 5 Konstytucji RP, odmawia podpisania ustawy z 20 lipca 2017 r. i wnosi o ponowne rozpatrzenie tej

ustawy przez Sejm (druk nr 1789). Do końca Sejmu VIII kadencji (kadencja 2015–2019) weto Prezydenta RP A.D. złożone do ustawy z 20 lipca 2017 r. o Sądzie Najwyższym nie zostało rozpatrzone. Prezydent RP w przesłanym do Sejmu VIII kadencji w dniu 26 września 2017 r. projekcie ustawy o Sądzie Najwyższym nie przewidywał rozpoznawania przez Izbę Dyscyplinarną Sądu Najwyższego spraw z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych sędziów Sądu Najwyższego (por. druk nr 2003). Takie unormowanie pojawiło się, dopiero w trakcie prac nad tym projektem, w sprawozdaniu Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka o przedstawionym przez Prezydenta RP projekcie ustawy o Sądzie Najwyższym. W uchwalonej, w wyniku rozpatrzenia tego projektu, przez Sejm ustawie z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, w art. 27 § 1 pkt 2 określono, że do właściwości Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego należą sprawy z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych dotyczące sędziów Sądu Najwyższego. W wyniku nowelizacji tej ustawy, dokonanej ustawą z dnia 9 czerwca 2022 r. o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2022 r., poz. 1259), aktualnie to unormowanie jest zawarte w art. 27a § 1 pkt 3 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, a sprawy te rozpoznaje nowoutworzona Izba Odpowiedzialności Zawodowej Sądu Najwyższego. Artykuł 2 Konstytucji RP stanowi, że Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej. Klauzula demokratycznego państwa prawnego jest jedną z podstawowych zasad współczesnego państwa, a jej idea opiera się na założeniu wykonywania władzy państwowej jedynie wtedy, gdy zezwala na to Konstytucja oraz – w dalszej kolejności – ustawy spełniające wymóg zgodności z Konstytucją. W ogólnej klauzuli demokratycznego państwa prawnego zawarte są dwie wzajemnie się uzupełniające zasady: państwa prawnego i państwa demokratycznego. Pierwsza z nich wymaga, by podstawą istnienia i funkcjonowania organów i instytucji władzy publicznej było prawo. Druga wyraża nakaz, aby prawo to stanowione było w demokratycznych procedurach i by opierało się na demokratycznych wartościach. Władza ustawodawcza w demokratycznym państwie prawnym nie może dowolnie kształtować prawa, musi bowiem przestrzegać, realizować i rozwijać wszystkie wartości wynikające z zasady demokracji, w tym demokratyczne instytucje i

procedury, stojące na jej straży. W odniesieniu do organów stanowiących prawo (w tym w pierwszej kolejności Sejmu i Senatu jako organów władzy ustawodawczej) oznacza to między innymi zakaz stanowienia norm prawnych niezgodnych z Konstytucją RP oraz nakaz konkretyzacji jej przepisów. W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego akcentuje się w tym aspekcie między innymi regułę tzw. poprawnej (przyzwoitej) legislacji oraz związaną z nią zasadę racjonalności działań ustawodawcy, którą przecież cechuje to, że ustawodawca tworząc określone rozwiązanie posługuje się racjonalnie wiedzą empiryczną, racjonalnie przedkłada pewne stany rzeczy nad innymi, uznaje za obowiązującą każdą normę będącą instrumentalną konsekwencją normy już obowiązującej (por. np. J. Wróblewski, Model racjonalnego tworzenia prawa, Państwo i Prawo XXVIII, z. 11, s. 3 – 17, L. Morawski, Teoria prawodawcy racjonalnego a postmodernizm, Państwo i Prawo LXV, nr 11, s. 29 – 38, E. Kustra, Racjonalny ustawodawca. Analiza teoretycznoprawna, Toruń 1980, S. Wronkowska, Problemy racjonalnego tworzenia prawa, Poznań 1982). Z tej zasady wynika również obowiązek wyjaśnienia przez ustawodawcę powodów zamierzonej zmiany obowiązującego dotychczas rozwiązania. Jako jeden z aspektów zasady poprawnej (przyzwoitej) legislacji Trybunał Konstytucyjny wskazywał również na formułowanie celów, które mają zostać osiągnięte przez ustanowienie określonej normy prawnej. Mogą być one podstawą oceny, czy sformułowane ostatecznie przepisy prawne w prawidłowy sposób wyrażają wysławianą normę oraz czy nadają się do realizacji zakładanego celu (por. np. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 lutego 2003 r., sygn. akt K 28/02, OTK ZU 2003, nr 2A, poz. 13). W świetle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego, punktem wyjścia kontroli konstytucyjności prawa jest zawsze założenie racjonalnego działania ustawodawcy, a więc opartego na dogłębnym rozważeniu problemu i dojrzałej decyzji. Od racjonalnego prawodawcy wymaga się, by jego rozstrzygnięcia były podejmowane na gruncie wszechstronnej i uporządkowanej wiedzy. Wprowadzane środki prawne powinny być natomiast adekwatne do osiągnięcia założonych celów. Inaczej rzecz ujmując, legislacja niespełniająca powyższych wymagań nosi znamiona nieracjonalnej. Nie może być tym samym w demokratycznym państwie prawnym uznana za "przyzwoitą", choćby nawet spełniała wszelkie, przewidziane przez obowiązujące ustawy, formalne

kryteria tworzenia prawa (por. np. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 czerwca 1999 r., sygn. akt K 5/99, OTK ZU 1999, nr 5, poz. 100). Zasada poprawnej legislacji wymaga zatem nie tylko poprawności każdego z przepisów z osobna, lecz także by tworzyły one logiczną całość opartą na spójnej wiedzy, jej konsekwentnym zastosowaniu i jasnych założeniach aksjologicznych. Z uwagi na znaczną swobodę ustawodawcy stanowienia prawa odpowiadającego założonym celom politycznym i gospodarczym, Trybunał Konstytucyjny nie jest powołany do kontrolowania celowości i trafności przyjmowanych przezeń rozwiązań. Należy jednak pamiętać, że granice tej swobody wyznaczają normy konstytucyjne, w tym zwłaszcza zasada demokratycznego państwa prawnego (por. np. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 9 października 2001 r., sygn. akt SK 8/00, OTK ZU 2001, nr 7, poz. 211). Wprowadzenie przez ustawodawcę do systemu prawnego Rzeczypospolitej Polskiej, unormowania aktualnie zawartego w art. 27a § 1 pkt 3 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, odbyło się, zdaniem Sądu Najwyższego, z naruszeniem zasady prawidłowej (przyzwoitej) legislacji. Twórcy pomysłu, który został wprowadzony w art. 27 § 1 pkt 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, że do właściwości Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego należą sprawy z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych dotyczące sędziów Sądu Najwyższego, nie przedstawili powodów takiego osobliwego rozwiązania, iż odmiennie, niż sędziowie Trybunału Konstytucyjnego, sędziowie Naczelnego Sądu Administracyjnego, sędziowie wojewódzkich sądów administracyjnych, jak i asesory w wojewódzkich sądach administracyjnych, sędziowie sądów apelacyjnych, sędziowie sądów okręgowych, sędziowie sądów rejonowych, asesory sądów powszechnych, sędziowie wojskowych sądów okręgowych, sędziowie wojskowych sądów garnizonowych oraz asesory sądów garnizonowych, których sprawy ze stosunku służbowego, w tym i z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, rozpoznają właściwe miejscowo i rzeczowo sądy powszechne (wyspecjalizowane wydziały pracy i ubezpieczeń społecznych), a akurat sprawy z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych dotyczące sędziów Sądu Najwyższego należy potraktować inaczej i ma je rozpoznawać Izba Dyscyplinarna Sądu Najwyższego, aktualnie Izba Odpowiedzialności Zawodowej Sądu Najwyższego, a przecież do dnia wejścia

w życie ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, sprawy zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych sędziów Sądu Najwyższego rozpoznawały właściwe miejscowo i rzeczowo sądy powszechne (wyspecjalizowane wydziały pracy i ubezpieczeń społecznych). Można stwierdzić, iż decyzja ustawodawcy miała charakter arbitralny daleki od kanonu poprawnej (przyzwoitej) legislacji.

Zdaniem Sądu Najwyższego unormowanie zawarte w art. 27a § 1 pkt 3 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r., o Sądzie Najwyższym, jest również sprzeczne z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP. Z istoty zasady równości wobec prawa określonej w art. 32 ust. 1 Konstytucji RP, wynika, że wszystkie podmioty prawa charakteryzujące się daną cechą istotną (relewantną) w równym stopniu mają być traktowane równo, a więc według równej miary. W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego wskazuje się na dwa ważne elementy zasady równości, to jest równość wobec prawa oznaczająca nakaz równego traktowania przez władzę publiczną w procesie stosowania prawa oraz równość w prawie oznaczającą nakaz kształtowania treści prawa z uwzględnieniem zasady równości (por. np. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 31 marca 1998 r., sygn. akt K 24/97, OTK 1998, nr 2, poz. 13). Patrząc z perspektywy zasady równości, określonej w art. 32 ust. 1 Konstytucji RP, nie można wskazać sensownych racji, które spowodowały, iż ustawodawca w art. 27a § 1 pkt 3 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r., o Sądzie Najwyższym, inaczej potraktował spory z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych sędziów Sądu Najwyższego, niż spory z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych sędziów Trybunału Konstytucyjnego, sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego, sędziów wojewódzkich sądów administracyjnych, jak i asesorów w wojewódzkich sądach administracyjnych, sędziów sądów apelacyjnych, sędziów sądów okręgowych, sędziów sądów rejonowych, asesorów sądów powszechnych, sędziów wojskowych sądów okręgowych, sędziów wojskowych sądów garnizonowych oraz asesorów sądów garnizonowych. Niewątpliwie pytanie o naruszenie zasady równości pojawia się dopiero w sytuacji, gdy wprowadzone zróżnicowania dotyczą podmiotów (sytuacji) podobnych. Wówczas konieczne staje się wykazanie, że wprowadzenie danego zróżnicowania jest uzasadnione, w przeciwnym zaś razie trzeba uznać, że ustawodawca dopuścił się konstytucyjnie zakazanego nierównego traktowania. W wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 5 września 2006 r., sygn. akt K 51/05,

OTK–A 2006, nr 8 poz. 100, podkreślono, że jeżeli ustawodawca różnicuje podmioty prawa, które charakteryzują się wspólną cechą istotną, to wprowadza odstępstwo od zasady równości. Takie odstępstwo nie musi jednak oznaczać naruszenia art. 32 Konstytucji RP. Jest ono dopuszczalne, jeżeli zostały spełnione następujące warunki: 1) kryterium różnicowania pozostaje w racjonalnym związku z celem i treścią danej regulacji; 2) waga interesu, któremu różnicowanie ma służyć pozostaje w odpowiedniej proporcji do wagi interesów, które zostaną naruszone w wyniku wprowadzonego różnicowania; 3) kryterium różnicowania pozostaje w związku z innymi wartościami, zasadami czy normami konstytucyjnymi, uzasadniającymi odmienne traktowanie podmiotów podobnych. W przypadku unormowania z art. 27a § 1 pkt 3 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r., o Sądzie Najwyższym wymienione wyżej warunki nie zostały spełnione.

Artykuł 177 Konstytucji RP ustanawia na rzecz sądów powszechnych ustrojową zasadę domniemania kompetencyjnego, stanowiąc, iż sprawują one wymiar sprawiedliwości we wszystkich sprawach z wyjątkiem spraw ustawowo zastrzeżonych dla właściwości innych sądów. Z tego przepisu wynika też, iż władza ustawodawcza może określone sprawy sądowe przekazać do właściwości innych sądów niż sądy powszechne. Sądami powszechnymi są sądy rejonowe, sądy okręgowe i sądy apelacyjne, przy czym sądy okręgowe pełnią funkcję zarówno sądów pierwszej instancji, jak i drugiej instancji. Sądy powszechne sprawują wymiar sprawiedliwości w zakresie nienależącym do sądów administracyjnych, sądów wojskowych oraz Sądu Najwyższego. Na władzę sądowniczą sądów powszechnych składają się czynności polegające na wymierzaniu sprawiedliwości w sprawach: karnych, wykroczeniowych, lustracyjnych, cywilnych, rodzinnych, nieletnich, prawa pracy, ubezpieczeń społecznych, gospodarczych, ochrony konkurencji i konsumentów, a także wykonywanie powierzonych im zadań z zakresu ochrony prawnej. Domniemanie kompetencyjne sądów powszechnych ustanowione przez ustrojodawcę w art. 177 Konstytucji RP, dowodzi preferowania przez ustrojodawcę tego rozwiązania, które wyraża ten przepis. Ustawodawca może wzruszyć to domniemanie decydując się w uchwalonej ustawie na przekazanie określonej kategorii spraw sądowych do właściwości innych sądów niż sądy powszechne, ale za takim rozwiązaniem ustawowym muszą przemawiać silne

racje. Ustawodawca tworząc unormowanie zawarte w art. 27a § 1 pkt 3 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r., o Sądzie Najwyższym (wcześniej zawarte w art. 27 § 1 pkt 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r., o Sądzie Najwyższym), nie przedstawił argumentów przemawiających za wzruszeniem ustrojowej zasady domniemania kompetencyjnego sądów powszechnych co do ich właściwości również w sprawach sędziów Sądu Najwyższego z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych.

Przepis art. 176 ust. 1 Konstytucji RP wprowadza prawo do dwuinstancyjnego postępowania sądowego. Możliwość przeprowadzenia na żądanie strony postępowania przed drugą instancją stanowi ważną gwarancję praw każdej ze stron toczącego się procesu, gdyż zapewnia rozpoznanie tej samej sprawy przez inny skład sędziowski (por. B. Banaszak, Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, Warszawa 2009, s. 209). W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego dominuje pogląd, że najbardziej sprzyjający realizacji tego prawa jest model postępowania, w którym zaskarżenie orzeczenia może spowodować uruchomienie działania sądu wyższej instancji, a zatem skutkować przeniesieniem rozpatrzenia sprawy do innego sądu. Zasada dwuinstancyjności postępowania sądowego stanowi jeden z istotnych elementów wyznaczających treść prawa do sądu, gwarantowanego art. 45 ust. 1 Konstytucji RP. W wyroku z dnia 12 września 2006 r., sygn. akt SK 21/05, OTK ZU 2006 nr 8A, poz. 103, Trybunał Konstytucyjny podkreślił, że zasada dwuinstancyjności postępowania sądowego zakłada w szczególności: 1) dostęp do sądu drugiej instancji, a co za tym idzie - przyznanie stronom odpowiednich środków zaskarżenia; 2) powierzenie rozpoznania sprawy w drugiej instancji - co do zasady - sądowi wyższego szczebla, a w konsekwencji nadanie środkowi zaskarżenia charakteru dewolutywnego; 3) odpowiednie ukształtowanie procedury przed sądem drugiej instancji, tak aby sąd ten mógł wszechstronnie zbadać rozpoznawaną sprawę i wydać rozstrzygnięcie merytoryczne. Zdaniem Sądu Najwyższego ustawodawca wprowadzając w unormowaniu z art. 27a § 4 pkt 3 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym tzw. instancję poziomą w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych sędziów Sądu Najwyższego, nie przedstawił jakichkolwiek racji pozwalających na odstępianie od wynikającej z art. 176 ust.

1 Konstytucji RP zasady, iż sprawy w drugiej instancji – właśnie co do zasady – rozpoznaje sąd wyższego szczebla.

Na podstawie art. 177 § 1 pkt 31 k.p.c. zawieszono postępowanie przed Sądem Najwyższym do czasu ostatecznego rozstrzygnięcia Trybunału Konstytucyjnego co do właściwości Sądu Najwyższego w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych dotyczących sędziów Sądu Najwyższego (pkt III postanowienia).

[M. T.]

[ms]